

*Təhlükəli fəaliyyətlərin
müəyyən edilməsinə dair təlim
27-28 Oktyabr 2010, Bakı*

Konvensiya çərçivəsində təhlükəli fəaliyyətlərin müəyyən edilməsi üçün Serbiya yanaşması

*Suzana Milutinović
Ətraf Mühit və Ərazi Planlaşdırılması Nazirliyi
Sebiya Respublikası*

SERBIYA QANUNVERİCİLİYİ

- Sənaye qəzalarının transsərhəd təsiri haqqında Konvensiyanın Ratifikasiyasına dair Qanun (Rəsmi Qəzet RS No. 42/09)
- Ətraf Mühitin Mühafizəsi haqqında Qanun (Rəsmi Qəzet RS No. 135/04)
- Ətra Mühitin Mühafizəsi haqqında Qanuna düzəlişlər haqqında Qanun (Rəsmi Qəzet RS No. 36/09)
- Kimyəvi maddələr haqqında Qanun (Rəsmi Qəzet RS No. 36/09)

kimyəvi qəzaların qarşısının alınması və kimyəvi maddələrin idarə olunması

haqqında Hüquqi sənədlər

- Təhlükəli maddələrin və onların miqdarının siyahısı haqqında Qayda → Əlavə I ilə uyğunlaşdırılıb
- Məlumatlandırma haqqında Qayda
- Qəzaların qarşısının alınması siyasəti və metodologiyası, Təhlükəsizlik hesabatı və Fövqəladə hallar planı haqqında Qayda
- Kimyəvi maddələrin və müəyyən məhsulların təsnifatı, qablaşdırılması, markalanması və reklamı haqqında Qayda
- BMT-in təsnifatlaşma və markalanmaya dair GHS-a müvafiq kimyəvi maddələrin və müəyyən məhsulların təsnifatı, qablaşdırılması, markalanması

Təhlükəli fəaliyyətlərin müəyyən edilməsi üçün Mexanizmlər

CAVABDEHLİK

METODOLOGİYA

MÜƏYYƏN ETMƏ
PROSESİ

Cavabdehliklər

- **LEP cavabdehlikləri müəyyən edir**
- Təhlükəli fəaliyyətlə məşğul olan fəaliyyət göstərtdiyi sahədə təyin edilmiş və ya onu aşan miqdarda bir və ya bir neçə təhlükəli maddə istifadə edirsə Nazirliyə Məlumat təqdim etməlidir
- Nazirlik Məlumatın təqdim edilmə formasını müəyyən etməlidir- Məlumatlandırma haqqında Qayda

Cavabdehliklər

- Təftiş nəzarət – Qanunla müəyyən edilmiş öhdəliklər yerinə yetirilirmi və məlumat həqiqətə uyğundurmu.
- Toplanmış məlumata əsasən, Nazirlik transsərhəd təsirli kimyəvi qəzaya səbəb ola biləcək təhlükəli fəaliyyətləri müəyyən edir və bu təhlükəli fəaliyyətlərin reyestrını aparır.
- Nazirlik belə qəzanın nəticələrinin təsirinə məruz qala biləcək ölkənin müvafiq orqanlarını təhlükəli fəaliyyət haqqında məlumatlandırır.

Cavabdehliklər

Ətraf Mühit və Ərazi
Planlaşdırılması Nazirliyi

Riskin İdarə edilməsi üçün
qrup

Ətraf Mühitə Nəzarət,
Kimyavi maddələrin və Seveso-un
həyata keçirilməsinin idarə edilməsi

Milli səviyyədə təhlükəli fəaliyyətlər üzrə məlumatın
toplanması və işlənməsinə cavabdeh dövlət organı
Ətraf Mühit və Ərazi Planlaşdırılması nazirliyidir
(ƏMƏPN)

Müəyyən etmə prosesinin metodikası

- Məlumatın toplanması
- Məlumatın təhlili
- Məlumatın yoxlanması
- Məlumatın yenidən nəzərdən keçirilməsi

Məlumatın toplanması

- ❖ Təhlükəli fəaliyyətlə məşğul olanın vəzifəsi fəaliyyətin yerləşməsi və istifadə edilən/saxlanılan/emal edilən təhlükəli maddələr və onların miqdarı haqqında Məlumatı Nazirliyə təqdim etməkdir
- ❖ Məlumat təhlükəli maddələrin Siyahısında göstərilən hədudlarda və ya onu aşan iqdarda təhlükəli maddələri olan bütün müəssisələrdən toplanılır (Təhlükəli maddələrin və onların miqdarının siyahısı haqqında Qayda)
- ❖ Məlumat müvafiq formada toplanılır (Məlumatlandırma haqqında Qayda)

Məlumatın toplanması

- ❖ Operator (təhlükəli fəaliyyətlə məşğul olan) təqdim edir:
  - Yeni və ya mövcud təsisatlar haqqında məlumat,
  - Təhlükəli maddələrin miqdarı müəyyən edilmiş miqdardan az olmuş, bu maddələrin miqdarı müəyyən edilmiş miqdara qədər artdıqda mövcud təsisatlar haqqında məlumat,
  - Təsisatın, texnoloji prosesin yenilənməsi halında, təhlükəli maddələrin xüsusiyyətinin və ya miqdarının dəyişməsi və ya digər dəyişikliklər, hansılar kimyəvi qəzanın baş vermə təhlükəsinə təsir edə bilər.

Məlumatın toplanması

- ❖ Məlumatın toplanması üçün müddət müəyyən edilir (LEP)

Məlumatın yenidən nəzərdən keçirilməsi ilə əlaqə

- ❖ Nəzarət təftiş Qanunla müəyyən edilmiş öhdəliklər icra olunurmu

Məlumatın təhlili

- Kimyəvi maddələrin fiziki - kimyəvi, toksikoloji və ekotoksikoloji xüsusiyyətlərinə görə təsnifləşdirilməsi üçün sistemdən istifadə etmək:
  - Təhlükəli maddələrin siyahısı (Qada)
  - Kimyəvi maddələr haqqında Qanun/kimyəvi maddələrin və müəyyən məhsulların təsnifatı, qablaşdırılması, markalanması və reklamı haqqında Qayda
  - UN/ADR Kimyəvi maddələrin təsnifatı
  - SDS (Təhlükəsizlik Məlumat Vərəqi)

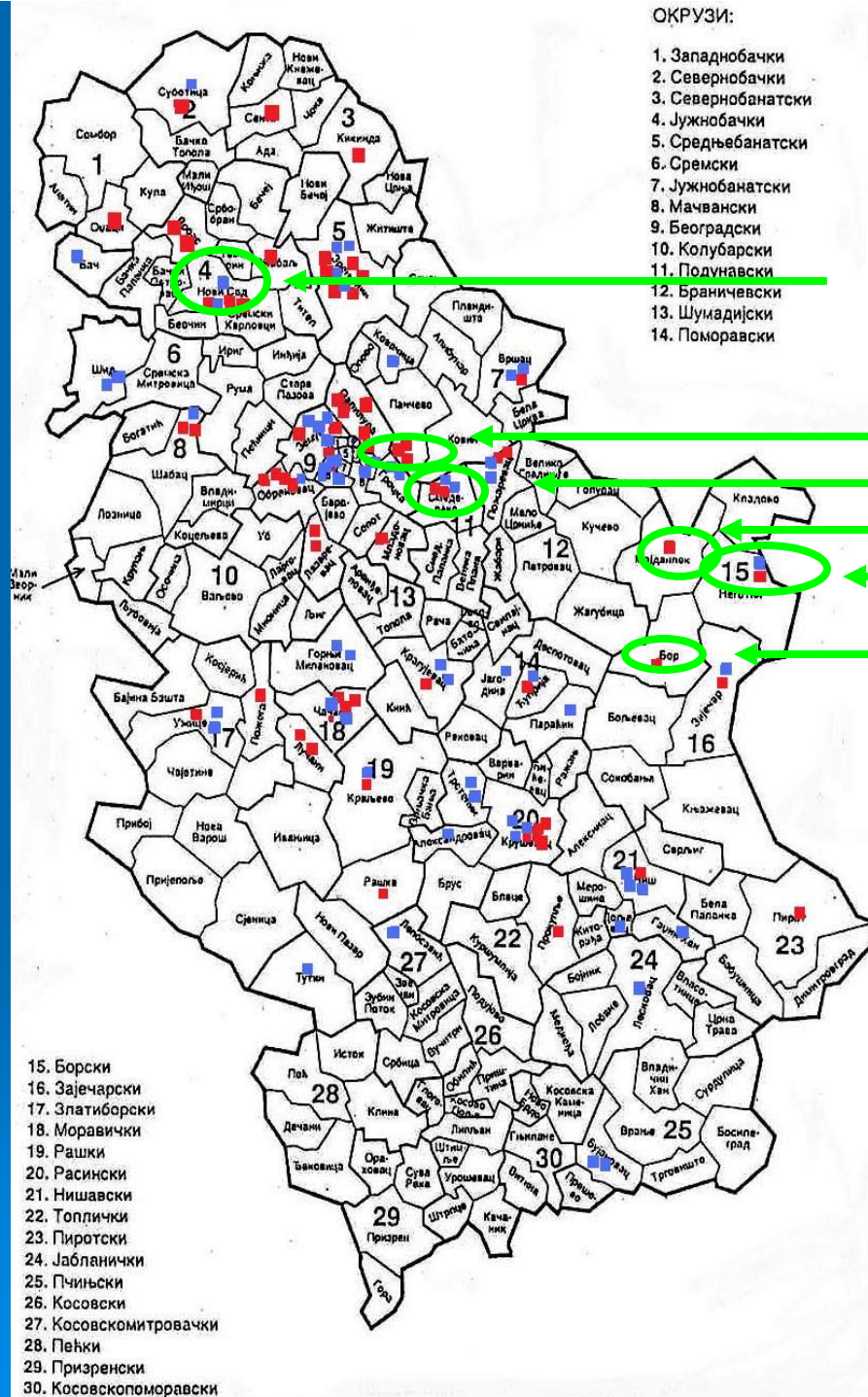
Məlumatın təhlili

- Toplanmış məlumatın real vəziyyətə cavab verib vermədiyini toxlamaq
- Mövcud təhlükəli maddələrin və onların həcmnin siyahısını hazırlamaq
- Əlavə I – maddə və miqdar kriteriasına uyğunluğu yoxlamaq

Məlumatın təhlili

- Konvensiyanın əhatə dairəsinə baxmaq – İstisna kriterialar (Mad.2.2)
- Yerləşmə kriteriasının təbiqi
- Riskin qiymətləndirilməsi, ehtiyac varsa

Serbiya Respublikasında təhlükəli fəaliyyətlər

■ Yuxarı yarus

■ Aşağı yarus

□ Konvensiyaya uyğun

Konvensiya çərçivəsində təhlükəli fəaliyyətlərin ilkin siyahısı

	Təhlükəli fəaliyyət	Coğrafi yerləşmə	Fəaliyyətin növü
1	Chemical industry Prahovo	Prahovo	Mineral gübrələrin istehsalı
2	Bor mis mədəni	Bor	Tailing
3	Majdanpek mis mədəni	Majdanpek	Tailing
4	Pancevo neft emalı	Pancevo	Neft emalı
5	Gübrətə şirkəti	Pancevo	Mineral gübrə, nitric birləşmələr and ammonia istehsalı
6	Neft-kimya şirkəti	Pancevo	Polimer istehsalı
7	Novi Sad neft emalı	Novi Sad	Neft emalı
8	NIS Benzin Jugoneft – müəssisəsi Prahovo	Prahovo	Neft məhsulları rezervuarı
9	NIS BenzinJugoneft– İmüəssisəsiSmederevo	Smederevo	Neft məhsulları rezervuarı

Məlumatın yoxlanması, yenidən nəzərdən keçirilməsi

- Təhlükəli fəaliyyətlərin ilkin siyahısı yoxlanılmalıdır
- Yoxlama prosesinin müəyyən edilməsi vacibdir
- Məlumatın hazırlanması, yoxlanılması və yenidən nəzərdən keçirilməsi üçün Birgə Mütəxəssis Grupunun formalaşdırılması (MESP, MoI, MAFW, MLSP tərəfləri, digər institutlar, mütəxəssislər)

Mexanizmin məlumatın qiymətləndirilməsinə tətbiqi

- Təhlükəli maddələrin Dunabe çayına axmasında, fəvqəladə halların birgə idarə edilməsinə dair Bolgariya, Rumuniya və Serbiya üçün birgə layihə çərçivəsində Prahovo regionunda çöl təcrübəsində baş tutmuşdur
- Serbiyanın Prahovo regionunda Dunabe çayının sahilində yerləşən neft rezervuarları qəza olduqda transsərhəd təsirə səbəb ola biləcək mənbə kimi müəyyən edilmişdir
- Bu layihə çərçivəsində təsdiq edilmişdir ki, təhlükəli fəaliyyətlərin ilkin siyahısı çərçivəsində müəyyən edilmiş fəaliyyətlər transsərhəd təsirə səbəb ola bilər

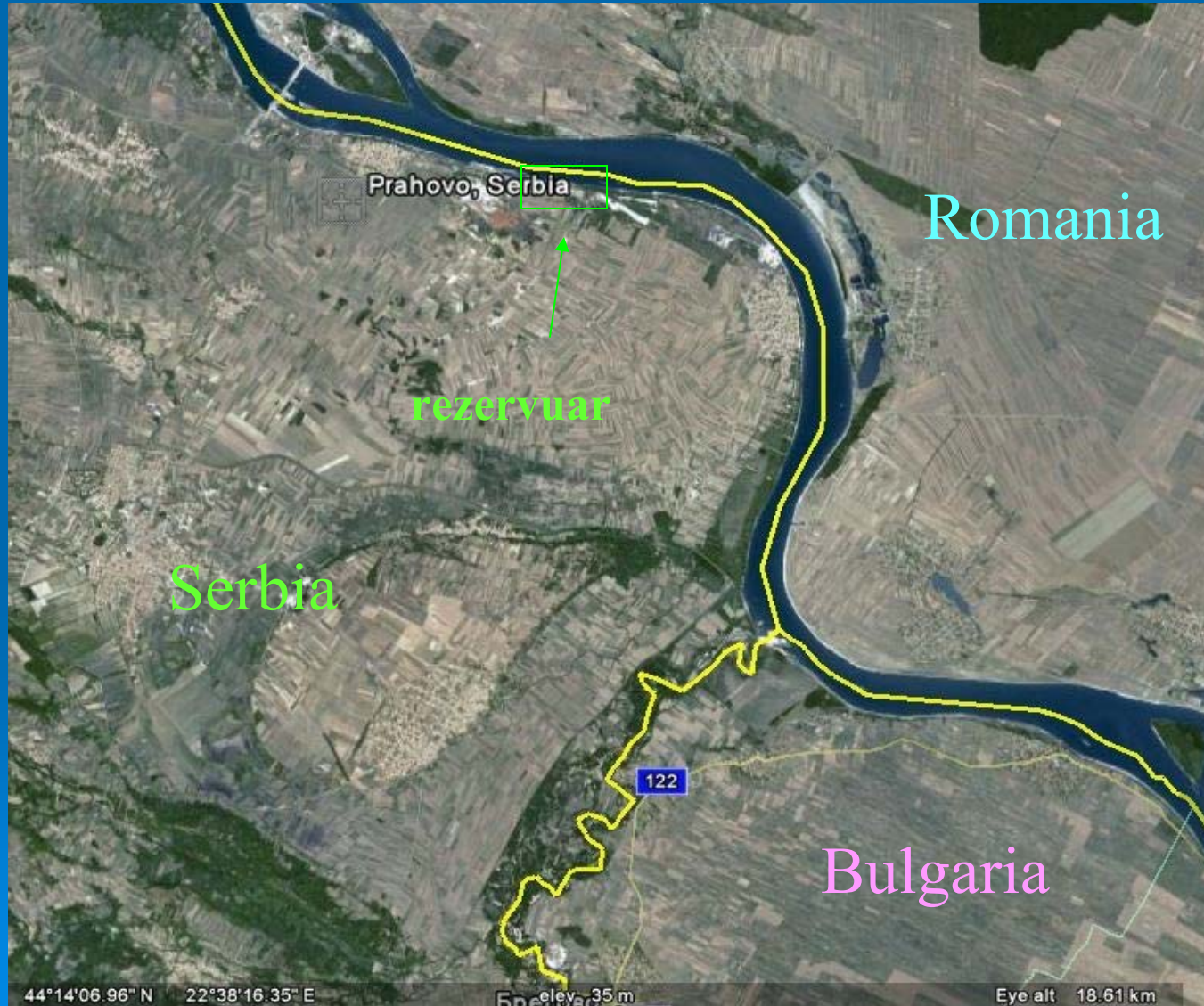
Maddə və miqdar kriteriası

- Neft məhsullarının rezervuarı
- Benzin və dizel yanacağı çənləri – Əlavə I-dəki kriterialara uyğundur
- **Bölmə II – siyahısı verilmiş maddələr**
Neft məhsulları: benzin və nafta kerosin (həmçinin reaktiv yanacağı); neft-qaz (həmçinin dizel yanacağı, məişət qızdırıcıları üçün neft və qaz, neft qarışıqlı axım) – ətraf mühit üçün təhlükəli 25 000 ton hüdudu
- Rezervuarın ümumi həcmi : *neft məhsulları 24000 m³ (≈ 20 000 ton) – Əlavə I –də göstərilən hüdudlar çərçivəsində*

Yerləşmə kriteriası

- Müəssisələr/qurğular Şərqi Serbiyada Dunabe çayının sağ sahilində yerləşmişdir.
- Rumıniya ilə sərhəd Dunabe çayındadır.
- Rezervuar Bolqarıstandan hava xətdi ilə təqribən 9 km məsafədədir; Su yolu ilə Bolqarıstana təqribi məsafə 13 km-dir.
- Qurğuların ətrafında 3 km-lik diametrdə mühafizə olunan təbii ehtiyat, mədəni və sosial obyekt yoxdu.

Üç ölkə arasında sərhəd

- Neft məhsullarının rezervuarı
- Neft məhsulları rezervuara tankerlər (çayla) və dəmir yolu vasitəsilə gəlir
- Operator ərazidəki fəaliyyətlərə nəzarət edir
- sxem avtomatik və yarı avtomatik tədbirlərlə aparılır

senari

Senari üçün məlumat

- yükləmə qanadının birdən yarılması (diametr 200 mm)
- 118 kg/s dizel yanacağıın Danube çayına axması

Tədbirlər

- Operatorların fasiləsis iştirakı
- nasosların dayandırılması və xətdin izolyasiyası imkanı

Axma müddəti = 3 dəq.

Ümumi axan miqdar = 21250 kg dizel yanacağı

Google™

MODELLƏŞMƏ – NƏTİCƏNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ Axıntının yayılmasını qiymətləndirərkən modelləşmə vasitələrindən istifadə et

**Çıklandırıcı Timok çayının
qovşağına yönəlir**

**Yağışlı mövsümdə Timoka
çayında suyun səviyyəsi
çıklandırıcını çayın ortasına
yönəldməyə çalışır.**

Ekoloji qiymətli ərazi

**Buna baxmayaraq, isti dövrdə
Timoka çayında suyun
səviyyəsi çox aşağı ola bilər və
çıklandırıcını sahilədən kənara
itələk üçün yetərli olmaya bilər.**

13:00 p.m.

Çirkləndirici Timoko çayına çox yaxındı

Suyun aşağı səviyyəsində (sentyabr), neft axıntısının Vidin ərazisinə çatması ən azı 12 saat çəkəcək

Vidin (Bolqarıstan) sahilə 50 km aşağıdadır

Nəticə

- Təhlükəli fəaliyyət maddə kriteriasına uyğundur
- Həcm kriteriası – həcm hüdudu altında
- Transsərhəd və sərhəd çayın hövzəsində – sərhəddən 13 km məsafədə
- Riskin qiymətləndirilməsi – çirklənmənin hərəkətinin qiymətləndirilməsi
- Hesablanmışdır ki, çirkləndirici sərhəddə dörd saata çatacaq
- *Konvensiya çərçivəsində təhlükəli fəaliyyət.*

Yekun

- Transsərhəd təsirli kimyəvi qəzalara səbəb ola biləcək təhlükəli fəaliyyətlərin Siyahısını hazırlayan, yoxlayan və yenidən nəzarətdən keçirən Birgə Mütəxəssis Qrubunun yaradılması
- Transsərhəd təsirli kimyəvi qəzalara səbəb ola biləcək təhlükəli fəaliyyətlərin müəyyən edilməsi üçün prosedurun hazırlanması, yəni təhlükəli fəaliyyətin və istehsalın yoxlanılması üçün riyestrin aparılması
- Transsərhəd təsirli kimyəvi qəzalara səbəb ola biləcək təhlükəli fəaliyyətlərin müəyyən edilməsi üçün prosedurun tətbiq edilməsi üçün cavabdeh şəxslər üçün təlimlərin təşkil edilməsi

DIQQƏTİNİZƏ GÖRƏ ÇOX SAĞOLUN